

תאריך עדכון : 04/2018

מעמדה הדתי של מדינת ישראל

מס' הקורס : 30154/01

שם המרצה : ד"ר י. הרשקוביץ

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ט

סמסטר : ב

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט :

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):
מטרת על:

1. הסטודנטים יכירו את מגוון ההיבטים השונים של יחס העולם הדתי כלפי מדינת ישראל, מבחינה תיאולוגית ופראקטית.

מטרות ספציפיות:

1. הסטודנטים יבינו את שרשיהן הדתיים והתיאולוגיים הן של התמיכה ברעיון של ריבונות יהודית מחודשת לארץ והן של התנגדות לה.

2. הסטודנטים יבינו את ההבדלים בין הגישות החיוביות השונות ביחס למדינת ישראל בכל הנוגע למעמדה הדתי ולמשמעויות התיאולוגיות וההיסטוריוסופיות השונות שבבסיס השקפות אלה.

3. הסטודנטים יבינו את התשתית הרעיונית של ההתנגדות הדתית למדינת ישראל מיום היווסדה ועד היום.

4. הסטודנטים יבינו את מגוון המתחים והאתגרים החינוכיים שעומדים בפני מנהיגי רוח דתיים בכל הנוגע למדינת ישראל ולמוסודתיה.

5. הסטודנטים יעמדו על התמורות ביחס הדתי למדינת ישראל לאורך השנים.

תוצרי הלמידה :

1. הבנת הגישות השונות הקיימות בקרב קבוצות ומגזרים באשר לנחיצות אופיה הדתי של המדינה.
2. הבנת המחלוקות התיאולוגיות העמוקות ביחס לקיומה של המדינה.
3. יצירת מתאם אצל הסטודנטים בין התנהגויות פוליטיות קונקרטיות של חלקים מהחברה הישראלית והעם היהודי, לשרשיהם האידיאולוגיים והתיאולוגיים.

ב. תוכן הקורס :

רצינול : הקורס יחשוף את המגוון הרעיוני שקיים בעולם הדתי במאות השנים האחרונות, ובפרט מאז 1948, בכל הנוגע לרעיון של מדינה יהודית בארץ ישראל. זאת ועוד, מאחר שהמדינה איננה משמשת באופן מוצהר, ואף בפועל איננה מתפקדת כמדינה שזהה עם אידיאל דתי של קבוצה כזו או אחרת, קיומה של המדינה מזמן אתגרים דתיים רבים ומשמעויותיים למגוון קבוצות בחברה האורתודוקסית בישראל ומחוצה לה. בכוונתי להמחיש באמצעות ניתוחים טקסטואליים מעמיקים, בפני התלמידים, מגוון זה, וכן לעודד אותם לחקור ולאתר את ההבדלים בין ההשקפות השונות לא רק בכל הנוגע להיבטים המעשיים של כל קבוצה והשקפה, כי אם בבסיס הרעיוני ואף התיאולוגי שלהן. זאת באמצעות אבחון היחסים שבין האל למציאות, בכל הנוגע להשגחה, לשליטה בהיסטוריה, להבנת הגורם האנושי בהיסטוריה של העם היהודי, ועוד.

מהלך השיעורים : השיעורים יועברו בשילוב עם טכנולוגיות מתקדמות, בתצורה של למידה פעילה על המסך, מתוך שימת דגש על מאגרי מידע ביהדות (hebrewbooks), אוצר החכמה, פרויקט השו"ת) ומאגרי מידע אקדמיים. בכך יקבלו הסטודנטים, בנוסף לתכני הלימוד הפרונטאליים, כלים לאיתור, ניתוח ועיבוד מידע זמין במרשתת, וניצול נכון של משאבים אינטלקטואליים.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים :

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	מהתנ"ך לחז"ל : הארץ והמדינה		
2	ארץ ישראל בהגות ובהלכה היהודית – ימי הביניים		
3	ארץ ישראל בהגות ובהלכה היהודית – העת החדשה		
4	מהגאון מוילנה למבשרי הציונות		
5	חיבת ציון ותחילת פולמוס על דתיותה של המדינה שבדרך		
6	בין העליה הראשונה לעליות השניה והשלישית		

		התנועה הציונית בעיניים דתיות אוהדות	7
		התנועה הציונית בעיניים דתיות עוינות	8
		אנטי-ציונות חסידית	9
		ציונות ואנטי-ציונות רפורמית	10
		פסיקת הלכה עם קום המדינה	11
		פולמוס ליבוביץ'-נריה	12
		תמורות במעמד הדת במדינה (משפחה לגבירה)	13

ג. דרישות קדם:

אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות חובה. דרישת קדם לגישה למבחן – 85% נוכחות.
דרישות הקורס – מבחן בסוף הסמסטר.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

מבחן – 100%.

ו. ביבליוגרפיה:

חובה

1. ולדנברג אליעזר יהודה, הלכות מדינה, ירושלים -תש"ט-תשי"א (קטעים נבחרים).
2. וסרמס אלחנן, עקבתא דמשיחא, תל-אביב תש"ס (קטעים נבחרים).
3. טייטלבוים, ויואל משה, ניו-יורק תש"ך (קטעים נבחרים).
4. -, על הגאולה ועל התמורה, ניו-יורק תשכ"ח (קטעים נבחרים).
5. ישראלי שאול, התורה והמדינה, תש"ט-תשי"ז (קטעים נבחרים).
6. לייבוביץ ישעיהו, "השבת במדינה", בטרם יא (קכח), יוני 1951, עמ' 6-15.

7. לייבוביץ ישעיהו, "משבר הדת במדינה", בטרם ז' (קמח), אפריל 1952, עמ' 8-14; בטרם ח (קמט), אפריל 1952, עמ' 9-22.
8. נריה הרב משה צבי, "הלכות שבת והליכות המדינה", בטרם ד (קמה), פברואר 1952, עמ' 29-22; בטרם ה (קמו), מרץ 1952, עמ' 26-34; בטרם ו (קמז), מרץ 1952, עמ' 33-38.
9. רביצקי אביעזר, הקץ המגולה ומדינת היהודים, תל-אביב תשנ"ג.
10. שוורץ דב, ארץ הממשות והדמיון, תל-אביב תשנ"ז.

רשות

1. אלמוג שמואל, ריינהרץ יהודה ושפירא אניטה (עורכים), ציונות ודת, ירושלים תשנ"ד.
2. הלינגר משה, דגם הדמוקרטיה היהודית מול דגם היהדות הדמוקרטית, דיסרטציה, אוניברסיטת בר-אילן, תשס"ב.
3. הלינגר משה והרשקוביץ יצחק, ציות ואי ציות בציונות הדתית, ירושלים תשע"ד.
4. נוימן קלמן, דת פוגשת מדינה: הסיפור הציוני דתי

http://www.idi.org.il/media/239868/pp_4444.pdf

5. קוק, הרב אברהם יצחק הכהן, אורות

<http://he.wikisource.org/wiki/%D7%90%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%A>

A

6. קוק, הרב צבי יהודה, לנתיבות ישראל, א-ב, בית אל תשס"ז.
7. רביצקי אביעזר, דת ומדינה בהגות היהודית במאה העשרים, ירושלים תשס"ה.
8. רביצקי אביעזר, דת ומדינה במחשבת ישראל, ירושלים תשנ"ח.
9. שטרן ידידיה ואחרים (עורכים), על דעת הקהל: דת ופוליטיקה בהגות היהודית, ירושלים תשע"ב.
10. שלמון יוסף, אם תעירו ואם תעוררו: אורתודוקסיה במצרי הלאומיות, ירושלים תשס"ו.
11. Harvey Warren Zeev, "Zionism as a Return to Mount Sinai in R. Kook's Thought," in: L. Kaplan and D. Shatz (eds.), *R. Abraham Isaac Kook and Jewish Spirituality* (New York, 1995), 290-300.
12. Myers Jody, "The Messianic Idea and the Zionist Ideologies," *Studies in Contemporary Jewry* 7 (1991), 3-13.

13. Polish David, "Rabbinic Views on Kingship – A Study in Jewish Sovereignty," *Jewish Political Studies Review* 3 (1991), 67-90.
14. Rappel Joel, *The Convergence of Politics and Prayer: Jewish Prayers for the Government and the State of Israel*, (Dissertation, Boston University, 2008).
15. Sinclair Daniel B., "Halakhah and Israel," in N. de Lange, M. Freud-Kandel (eds.), *Modern Judaism; an Oxford Guide* (New York: Oxford University Press, 2005), 352-362.